

Veckans växt

Rosenkrage *Tanacetum coccineum*

"Åh, rosa prästkragar" utbrister många när de ser rosenkrage för första gången. Men rosenkrage är en egen art med det vetenskapliga namnet *Tanacetum coccineum*.

Äldre svenska namn på rosenkrage är till exempel rosenbertram, bertramsrot, vårasten, röd prästkrage och eldört. Eldört kallades den för att det utvanns persiskt insektpulver ur den. Persiskt insektpulver användes för att döda eller driva ut insekter av olika slag och var så starkt "att det dödar inte bara mal utan även hoppande och bitande smådjur." Pulvret utvanns ur torkade och malda blommor av rosenkrage och enligt Nordisk familjebok från 1919 fanns stora kommersiella odlingar i Montenegro, Kalifornien och Algeriet. Idag är persiskt insektpulver bättre känt som pyretrum och utvinns ur torkade blommor av bland annat dalmatinerkrage *Tanacetum cinerariaefolium*.

Även i Sverige gjordes försök att odla rosenkrage för utvinning av pyretrum och 1869 kunde man läsa att odlingen i Sverige fallit väl ut. Det som odlats i Sverige hade samma kraft som det som köpts in från utlandet, men växterna måste då ha växt på en torr och mager plats. Men någon storskalig odling kom aldrig igång och i senare artiklar kan man läsa om rosenkrage att "I vårt land har den dock odlats endast som prydnadsväxt".

Fast det dröjde innan rosenkrage blev en spridd trädgårdsväxt i Sverige. I en artikel från 1890 beklagas att rosenkrage bara förekommer sparsamt i svenska trädgårdar. I början av 1900-talet vände det och under 1920- och 1930-talet växte sortimenten stadigt i plantskolorna. När rosenkrage kom till Västeuropa från Kaukasus under tidigt 1800-tal hade växten små och ganska oansenliga, ljusa rosa blommor men efter att förädlingen tagit fart i England och Frankrike på 1860-talet kom sorter med dubbla eller fyllda blommor i alla nyanser av vitt, rosa och rött. På 1890-talet ska det ha funnits plantskolor i Storbritannien som kunde erbjuda över 200 olika sorter. En del av dessa nådde så småningom också Sverige. Idag är många av de gamla sorterna omöjliga att få tag i, men en del har överlevt i trädgårdar runt om i Sverige och perennuppropet har fått tips om ett tiotal rosenkragar som går att spåra tillbaka till före 1940. Bland dem finns allt från sorter med små mörkröda blommor till sådana med helt fyllda, vita blommor.

Text och foto: Linnea Oskarsson, Perennuppropet